

VĂN HOÁ - LỊCH SỬ

XU HƯỚNG VÀ CHÍNH SÁCH CẢI CÁCH XÃ HỘI MỸ TRONG GIAI ĐOẠN ĐẦU CỦA CHÍNH QUYỀN OBAMA

Ts. Nguyễn Kim Anh
Lê Thị Thu Hà
Viện Nghiên cứu Châu Mỹ

Bước vào thế kỷ XXI, nước Mỹ phải đối mặt với nhiều vấn đề nảy sinh, đặc biệt trên phương diện văn hóa - xã hội. Đồng hành với những giá trị truyền thống, chuẩn mực là sự xuất hiện của những xu hướng, trào lưu mới. Cải cách xã hội là một trong những vấn đề đối nội được chính quyền của Tổng thống Obama quan tâm hàng đầu nhằm duy trì, phát triển một nước Mỹ hiện đại và đa dạng.

I. Xu hướng phát triển văn hóa - xã hội Mỹ hiện nay.

1. Mối quan hệ giữa gia đình và xã hội hiện đại.

Người Mỹ hiện nay kết hôn tương đối muộn, đặc biệt là nhóm người có trình độ học vấn cao. Lý do mong muốn ổn định sự nghiệp nhằm tích lũy, tạo dựng một cuộc sống đầy đủ, thuận lợi đã khiến nhiều người chỉ tập trung vào công việc. Mark J. Penn - cố vấn hàng đầu của Bill Gates và Steve Ballmer, cố vấn chiến dịch tranh cử của H. Clinton năm 2008 - đã phân tích trong cuốn sách *Những trào lưu mới trong xã hội Mỹ (Microtrends)*: “Sự khác biệt tuổi tác

giữa các ông bố thể hiện rõ nét ở các trường công - ở các trường tư thì sự khác biệt không rõ ràng bằng... Sự khác biệt giữa các ông bố ở trường tư hay trường công chỉ phản ánh khía cạnh kinh tế của xu hướng này. Các ông bố lớn tuổi thường giàu hơn... Trước đây, khi ở tuổi 20 tập trung cho sự nghiệp, tuổi 30-40 tập trung cho gia đình, từ 50-60 thì quan tâm tới lương bổng và hưởng thụ, 65 tuổi trở lên sẽ quan tâm đặc biệt tới Bảo hiểm xã hội và chăm sóc sức khỏe, thì ngày nay những ông bố lớn tuổi phá vỡ hoàn toàn tiến trình đó. Người ta hoàn toàn vì con cái ở độ tuổi 40-50, nghỉ ngơi ở độ tuổi 60-70, và cứ tiếp tục như thế”. Bên cạnh đó, ngày nay nhiều người Mỹ đã kết hôn chấp nhận cuộc sống vợ chồng ở xa nhau do nhu cầu công việc hay nhiều lý do khác. Đa số lệ thuộc vào lý do kinh tế. Hiện tượng này không riêng ở Mỹ mà còn phổ biến khắp nơi trên thế giới.

Xu hướng kết hôn đa sắc tộc ngày càng gia tăng ở Mỹ. Quan điểm của người Mỹ về những cuộc hôn nhân kiểu này đã thay đổi nhiều so với những thập niên trước đó. Sự thắng lợi của Tổng thống Obama, sự thành

công của các ngôi sao da màu trong thể thao, nghệ thuật, việc nhận những đứa trẻ gốc Phi, gốc Á làm con nuôi trong các gia đình nổi tiếng như Jolie-Pitt, Madonna... đã tạo những hình ảnh mới mẻ, cho thấy những đứa con từ các cuộc hôn nhân đa sắc tộc ngày càng được công nhận.

Một trong những thay đổi rõ nhất trong xã hội Mỹ cuối thế kỷ XX, đầu XXI là tỷ lệ người sống độc thân ngày càng cao, trong đó phụ nữ chiếm đa số. Sự chênh lệch về giới (tỷ lệ 51 nữ/49 nam), về trình độ học vấn, xu hướng tình dục đồng giới,... đã khiến nhiều người (đặc biệt giới trí thức) lựa chọn cuộc sống độc thân hoặc phụ nữ thì làm mẹ đơn thân (single-mom). Bên cạnh đó, ly hôn cũng là một yếu tố dẫn tới việc nhiều người quay về sống độc thân. Một xu hướng phát triển mạnh và ngày càng công khai trong xã hội Mỹ là tình yêu, tình dục đồng giới. Theo thống kê của Ủy ban Sức khỏe và Chăm sóc Cộng đồng Quốc gia Mỹ năm 2002 thì 3,4% nam giới tuổi từ 15 đến 45 thừa nhận từng có quan hệ với người đồng giới. Ngày càng xuất hiện nhiều nhóm người ủng hộ và bảo vệ những người đồng tính trên khắp nước Mỹ.

2. Nhân tố tác động trong chính trị.

Theo các nhà phân tích, tỷ lệ cử tri Mỹ không thuộc vào một trong hai đảng Dân chủ hay Cộng hòa ngày càng gia tăng. Hiện nay, con số này đã chiếm đến 30% tổng số cử tri đi bầu. Họ được coi là những cử tri độc lập. Như vậy, "*Đảng phái chính trị có tốc độ tăng trưởng nhanh nhất ở Mỹ lại chính là không - đảng*" (M.J. Penn

& E.K. Zalesne, *Microtrends*, New York, USA, 2007). Với tính chất không lệ thuộc, những cử tri độc lập này có thể thay đổi chính kiến của mình, không bỏ phiếu cho ứng cử viên mà họ từng ủng hộ trong suốt thời gian tranh cử. Trong ba tiêu chí để đánh giá các ứng cử viên là những vấn đề đặt ra, tư cách cá nhân và kinh nghiệm, thì tư cách cá nhân ngày càng được cử tri quan tâm. Góc độ gia đình luôn được khai thác triệt để. Nó tạo nên sự gắn gũi giữa ứng cử viên với các cử tri, tạo nên hình ảnh truyền thống chuẩn mực trong một xã hội hiện đại. Điều này đặc biệt có tác động đến cử tri nữ giới. Các chính trị gia đã nhận thấy phụ nữ ngày càng có vai trò quan trọng trong bầu cử. Riêng trong kỳ bầu cử Tổng thống năm 2004, nữ giới đã chiếm 54% số lượng cử tri. Một nhóm cử tri khác cũng được các chính khách lưu ý đó là những cộng đồng người nhập cư. Họ chiếm tỷ lệ số đầu phiếu phổ thông tương đối cao, góp một phần không nhỏ trong việc quyết định thắng lợi của các chính trị gia.

3. Những quan niệm mới trong giáo dục.

Trong cuốn *Microtrends*, các tác giả đã chỉ ra một quan điểm giáo dục mới trong xã hội Mỹ, đi ngược lại với việc đánh giá cao hiện tượng thần đồng trước đây. Thuật ngữ *Red-shirting* (trẻ áo đỏ - trẻ tinh hoa) để nói về việc trì hoãn một đứa trẻ thành công sớm. Để đứa con của mình biết được cảm giác là người giỏi nhất, người đứng đầu, các bậc cha mẹ này đã cho con họ đến trường chậm một năm so với trẻ cùng trang lứa. Lẽ đương nhiên, đa

phần những đứa trẻ 5 tuổi sẽ tiếp thu các vấn đề nhanh hơn, xuất sắc hơn các bạn cùng lớp 4 tuổi, hay những đứa 6 tuổi sẽ thành công hơn trong chương trình cho trẻ 5 tuổi. Dĩ nhiên, chúng trở thành những học sinh giỏi nhất trong lớp. Thế là cả con cái lẫn cha mẹ đều được tận hưởng cảm giác chiến thắng trong cuộc cạnh tranh nơi trường học. Đa phần những bậc cha mẹ theo xu hướng *Red-shirting* là những người thuộc tầng lớp trung lưu trở lên, có trình độ học vấn, thu nhập cao và là người da trắng. Các trường học họ lựa chọn cho con cái cũng chủ yếu là trường tư. Tuy nhiên, theo các nhà nghiên cứu, sự xuất chúng của những đứa trẻ này trong lớp học so với các bạn kém tuổi sẽ dần biến mất sau vài năm tiểu học. Hiện tượng này đã tác động tới quy định tính tuổi của hệ thống giáo dục Mỹ ở giai đoạn mẫu giáo và bước vào lớp 1. Số tháng tuổi của trẻ phải đủ theo quy định khi bắt đầu năm học. Những đứa trẻ cùng tuổi nhưng thiếu tháng sẽ lùi sang năm học sau. Số trẻ 6 tuổi vẫn học mẫu giáo ngày nay đã chiếm tỷ lệ tới 20%.

Trước chiều hướng gia tăng bạo lực, ma túy trong nhà trường, lo lắng về chất lượng giáo dục, muốn con cái tìm hiểu sâu hơn về các vấn đề cần quan tâm, tránh sự hình thức, lý thuyết suông, dành nhiều thời gian cho các sở thích cá nhân,... nhiều gia đình Mỹ ngày nay đã lựa chọn hình thức giáo dục tại nhà cho con cái. Đây được coi là hình thức giáo dục hợp pháp, được nhiều tổ chức ủng hộ, khuyến khích. Năm 2005, bang Idaho đã đề xuất Đạo luật chống phân biệt, tạo sự bình đẳng giữa học sinh học tại nhà và học

ở trường, tạo sự công bằng quyền lợi về học bổng, trợ cấp, hỗ trợ của chính phủ. Tính đến năm 2005, có 83% các trường đại học chấp nhận đơn xin học của những học sinh theo chương trình giáo dục tại nhà. Doanh thu hàng năm trong việc bán các giáo trình, tài liệu, băng đĩa chương trình học tại nhà đã lên tới 850 triệu USD. Sự phát triển của Internet, của các mạng xã hội đã khiến học sinh theo chương trình giáo dục tại nhà vừa hòa nhập với cộng đồng vừa có tự do cá nhân.

Một vấn đề khác trong giáo dục đó là con số các sinh viên bỏ học ngày càng tăng. Chỉ tính riêng 10 năm từ 1996 đến 2006, trên toàn nước Mỹ đã có khoảng 28 triệu sinh viên bỏ học, phần lớn vì lý do kinh tế. Theo các nhà nghiên cứu, hàng năm hàng trăm triệu USD ngân sách đã bị sử dụng lãng phí khi các sinh viên bỏ học giữa chừng. Điều này đang dẫn đến một thực trạng mà giáo dục Mỹ phải đối đầu, đó là sự lãng phí chất xám.

4. Xu hướng mới trong tôn giáo.

Nước Mỹ - đất nước đa sắc tộc đương nhiên cũng là mảnh đất đa tôn giáo. Bên cạnh những tôn giáo truyền thống, lâu đời như đạo Kitô, đạo Phật, đạo Hồi, đạo Do Thái, Ấn Độ giáo,... ngày nay ở Mỹ xuất hiện nhiều nhóm tín ngưỡng được coi là *tôn giáo mới* với hình thức và mục đích rất đa dạng. Có tôn giáo phản đối lại xã hội, văn hóa đương đại, có tôn giáo lại mang sắc thái bí ẩn, cực đoan, có tôn giáo lại bắt nguồn từ một trào lưu tư tưởng hay lý luận... Theo *Bách khoa thư Tôn giáo Mỹ* thống kê, tính đến thời điểm năm 1993 đã xuất hiện 1.700 tổ chức tôn

giáo mới. Thành viên của các tổ chức này chủ yếu là thanh niên độc thân, có trình độ, có cuộc sống khá giả. Một số giáo phái được biết đến nhiều như: *Church of Scientology*, *New Age Movements*, *Father Divine's Peace Mission Movement*, *Branch Davidians*, *Children of God*, *UFO Religious Movements*, *Satanic Churches*.¹ Tuy thừa nhận tính hợp pháp của các tổ chức tôn giáo, nhưng chính quyền Mỹ vẫn phải giải quyết nhiều vấn đề như địa bàn hoạt động, xung đột tín ngưỡng và quy định của pháp luật... Gần đây, một số giáo phái cánh hữu đã gây áp lực với chính quyền nhằm hạn chế sự ra đời của các tôn giáo mới, khôi phục giá trị đạo đức truyền thống, ngăn cản những ảnh hưởng gây hại tới đời sống tinh thần của con người.

Ở Mỹ ngày càng có nhiều phụ nữ quan tâm tới vấn đề tôn giáo. Chỉ tính riêng ở các khoa nghiên cứu về tôn giáo, thần học, số sinh viên nữ theo học đã tăng gấp hai lần (từ 1995 đến 2005). Trong 20 năm trở lại đây, số nữ tu đã tăng gấp ba lần. Họ là những người hoạt động rất tích cực trong lĩnh vực chính trị và xã hội, luôn quan tâm tới các vấn đề phúc lợi, khoảng cách giàu nghèo giữa các tầng lớp. Tuy nhiên, họ cũng gặp những trở ngại như vẫn phải dành thời gian cho gia đình, sự thăng tiến trong nghề nghiệp cũng chậm hơn nhiều so với các nam giáo sĩ cùng tốt nghiệp.

5. “Thế giới phẳng” hay bước đi mới trong công nghệ giải trí, thể thao.

Sự phát triển vượt bậc trong lĩnh vực công nghệ thông tin là điểm then

chốt khiến công nghệ giải trí có những bước tiến dài. Bước đột phá trong lĩnh vực này phải kể đến những bộ phim sử dụng kỹ xảo vi tính, nhạc số hay những trò chơi game online. Có thể nói, văn hóa Mỹ nói chung hay phim ảnh Mỹ nói riêng đang lan tràn khắp nơi trên thế giới. Những bộ phim bom tấn như *Terminator*, *Jurassic Park*, *Transformers*, *Avatar*,... ra đời, kết hợp bởi tài năng của những người làm nghệ thuật với các kỹ xảo vi tính, đã trở thành những cỗ máy in tiền khổng lồ với doanh thu lên đến hàng trăm triệu USD. Những bộ phim hoạt hình với công nghệ 3D cũng đầy sức hấp dẫn, không chỉ riêng với khán giả nhỏ tuổi. Có thể nói, điện ảnh Mỹ đã chiếm lĩnh đa phần thị trường điện ảnh thế giới. Giải thưởng Oscar của Mỹ hàng năm được trông đợi như một giải thưởng lớn nhất, có tên tuổi nhất trong lĩnh vực điện ảnh toàn cầu.

Công nghệ số có mặt trong nhiều loại hình nghệ thuật ở Mỹ. Âm nhạc cũng được sáng tác từ những phần mềm riêng. Tác phẩm khi hoàn thành được đưa lên mạng, được người nghe yêu thích tải về máy tính cá nhân. Internet khiến con người cách nhau cả nửa vòng trái đất vẫn có thể đón nhận thông tin cùng một thời điểm. Những sản phẩm bán chạy giờ đây đều gắn liền với công nghệ số. Thế hệ trẻ Mỹ ngày nay là thế hệ của phim ảnh số, nhạc số, là thế hệ gắn liền với những Ipad, Iphone...

Một trào lưu giải trí điển hình trong những năm gần đây là game online. Công nghệ số đã đánh bại những trò chơi điện tử thông thường bằng việc kết nối trực tuyến người chơi ở khắp

nơi. Chỉ tính riêng trò chơi bài online đã có 35 triệu người thuộc đủ các lứa tuổi tham gia. Doanh thu cho hoạt động quảng cáo các trò chơi video đã đạt hơn 10 tỷ USD. Việc một game thủ dành hết thời gian rảnh rỗi vào màn hình trò chơi sẽ khiến họ không còn thói quen nghe nhạc, đọc sách hay tham gia các hoạt động xã hội, từ thiện. Họ luôn sống trong một cộng đồng ảo, với những mối quan hệ ảo. Nhiều nhà xã hội học nêu lên một vấn đề gây tranh cãi: các game thủ đang kết nối hay đang tự cô lập?

Bên cạnh đó, các mạng xã hội trên Internet như *Twitter*, *Facebook*... cũng được hàng triệu người tham gia. Họ trở thành những người bạn trên mạng, cùng chung sở thích, suy nghĩ, cảm xúc. Cộng đồng mạng ngày một phát triển và thu hút. Internet đã khiến con người như sống trong một *thế giới phẳng*, kết nối và chia sẻ.

Một lĩnh vực khác cũng có nhiều biến đổi, đó là thể thao. Thể thao được đánh giá rất cao ở Mỹ. Nó cộng điểm cho học sinh khi xét tuyển vào đại học, nó tạo nên nhiều thần tượng, nhiều phong trào. Tính đến nay ở Mỹ có tới hơn 20 kênh truyền hình chuyên về thể thao. Trong nhiều thập niên trước, nhắc đến thể thao Mỹ là người ta sẽ nghĩ ngay đến những giải bóng rổ nhà nghề, những cầu thủ bóng chày, bóng bầu dục, những vận động viên môn hockey... Ngày nay, thể thao mang tính đồng đội không còn được hâm mộ như trước. Người Mỹ giờ đây hướng nhiều đến những môn thể thao mang tính cá nhân, có lợi cho sức khỏe, gần gũi với thiên nhiên như trượt ván, bơi xuống

kayak, xe đạp leo núi, bắn cung, đi dã ngoại ở những vùng đất hoang sơ... Họ muốn chọn một không gian tự nhiên để nghỉ ngơi, thư giãn. Các môn như đấu kiếm, quần vợt, khiêu vũ thể thao cũng ngày càng được ưa chuộng.

II. "The Change We Need"² và Những dự luật cải cách xã hội của Mỹ hiện nay.

1. Dự luật cải cách y tế Mỹ.

Mỹ là quốc gia có chi phí y tế đắt đỏ nhất nhì thế giới với bình quân đầu người gần 7.000USD/năm. Cải cách y tế là một trong những vấn đề đối nội được Tổng thống Obama ưu tiên hàng đầu, với dự luật y tế được hai viện quốc hội thông qua đầu năm 2010 nhằm mục đích mở rộng dịch vụ chăm sóc y tế, cải thiện chất lượng chăm sóc sức khỏe, hỗ trợ chi phí bảo hiểm cho những người có thu nhập thấp, siết chặt hoạt động của các tập đoàn bảo hiểm tư nhân, cắt giảm chi phí không cần thiết. Dự luật trị giá khoảng 848 tỷ USD và có hiệu lực từ năm 2009 đến 2019, dự tính mang bảo hiểm y tế đến cho hơn 45 triệu người dân. Theo các nhà phân tích ngân sách Quốc hội thì với dự luật này, 96% dân số Mỹ sẽ được bảo hiểm y tế và thâm hụt ngân sách Liên bang sẽ giảm 130 tỷ USD trong 10 năm tới. Ngày 21/11/2009, đảng Dân chủ đã phải tiến hành nhiều cuộc thương lượng như đề xuất bảo hiểm cho quan chức nhà nước, nhân viên chính phủ, điều khoản liên quan đến việc nạo phá thai, nhằm giành đủ 60 phiếu để dự luật được thông qua. Trên thực tế, đảng Dân chủ cũng chia thành hai phe: một phe muốn có hệ

thống bảo hiểm y tế công, một phe lo ngại về các khoản vay để thực hiện điều này. Nhiều nghị sĩ đảng Cộng hòa phản đối kịch liệt do e ngại khoản ngân sách khổng lồ dành cho y tế sẽ kéo theo những khoản nợ cùng với mức thuế cao.

Tổng thống Obama yêu cầu các hãng bảo hiểm trả chi phí phòng và khám bệnh thường kỳ cho người dân. Ông muốn “hệ thống bảo hiểm cá nhân đạt hiệu quả hơn bằng việc cấm các công ty cắt hay hạn chế các hợp đồng đối với người bệnh; doanh nghiệp vừa và lớn nếu chưa thực hiện bảo hiểm y tế cho người lao động sẽ phải đóng góp một tỷ lệ nhất định từ quỹ lương vào ngân sách chính phủ hỗ trợ những người lao động này mua Bảo hiểm y tế từ các chương trình bảo hiểm y tế khác; doanh nghiệp nhỏ sẽ thực hiện bảo hiểm y tế cho người lao động nhờ chi phí bình quân giảm xuống sau cải cách và cơ chế tái bảo hiểm y tế sẽ được hỗ trợ mua bảo hiểm từ các chương trình của Nhà nước; các doanh nghiệp quá nhỏ và mới thành lập có thể được miễn trừ trách nhiệm đảm bảo chi phí y tế cho người lao động; các quỹ bảo hiểm y tế được nhà nước hỗ trợ như Medicaid (cho người nghèo), Medicare (cho người cao tuổi), Schip (cho trẻ em) sẽ được củng cố và đối tượng được mở rộng hơn; người lao động tự do có thể mua bảo hiểm y tế của nhà nước với gói quyền lợi giống như của công chức hoặc mua bảo hiểm y tế của tư nhân theo quy định mới với mức phí trong khả năng đóng góp; hệ thống bảo hiểm y tế tư nhân sẽ được thay đổi, tuân thủ theo các quy định mới với mức phí vừa phải, ổn định, không phụ

thuộc vào tiền sử bệnh tật của người dân”.³ Trước khi Tổng thống Obama đưa ra Dự luật này, hàng năm Mỹ phải chi khoảng 2.200 tỷ USD, tức 16% GDP cho các chương trình chăm sóc sức khỏe cho người già, người neo đơn, trẻ em, phụ nữ có thai.

Chính sách cải cách y tế của Tổng thống Obama còn đề cập tới mục tiêu giảm 2.500 USD chi phí hàng năm cho y tế ở mỗi gia đình bằng việc “đầu tư phát triển công nghệ trong y tế để giảm chi phí, tăng cường chương trình y tế cộng đồng, quản lý đối với các bệnh nặng, mãn tính; nhập khẩu thuốc với giá thấp từ các quốc gia phát triển để giảm giá thuốc, khuyến khích sử dụng thuốc gốc (generic) cấm các công ty dược ngăn chặn việc đưa thuốc gốc giá rẻ vào thị trường; yêu cầu bệnh viện tập hợp và công bố số liệu về chi phí, chất lượng điều trị; cải cách thị trường bảo hiểm y tế, chống các hình thức cạnh tranh tăng mức phí bảo hiểm y tế mà không gắn liền với chất lượng dịch vụ y tế”.⁴

Tuy nhiên, một trong những vấn đề thực tế mà dự luật cải cách y tế của Tổng thống Obama phải đương đầu là sự thiếu hụt số lượng các bác sĩ ở tuyến đầu (*primary care*). Theo ông T. Epperly - Chủ tịch Hiệp hội Bác sĩ Gia đình Mỹ (*American Academy of Family Physicians*), cần phải có thêm khoảng 40.000 bác sĩ so với số lượng hiện có. Theo một nghiên cứu của Hiệp hội Các trường Đại học Y khoa Mỹ (*Association of American Medical Colleges - AAMC*), kể từ năm 1980 đến nay, con số sinh viên vào các trường Y giảm liên tục. Với đà này, 15 năm tới nước Mỹ sẽ thiếu hơn 150.000 bác sĩ.

Ngày 21/3/2010, Hạ viện Mỹ đã thông qua dự luật cải cách bảo hiểm y tế với tỷ lệ sát sao 219/212 phiếu. Đây được coi là một chiến thắng lịch sử của ông Obama, giúp Tổng thống khẳng định việc thực hiện đúng những cam kết tranh cử. Theo ông Obama, việc làm này đã chứng minh rằng "*đây là một chính quyền của dân và do dân, vẫn làm việc vì dân*".

2. Cải cách việc làm

Tạo thêm nhiều việc làm là ưu tiên hàng đầu trong chương trình nghị sự năm 2010 của Tổng thống Obama. Ngày 3/12/2009, tại Nhà trắng Tổng thống Obama đã mời 130 lãnh đạo các công ty, các nhà kinh tế, đại diện các liên đoàn lao động, chủ doanh nghiệp vừa và nhỏ tham dự "*Diễn đàn sáng kiến và việc làm xanh cho tương lai*". Tổng thống muốn trưng cầu các ý tưởng tạo ra nhiều việc làm cho những người lao động Mỹ, phát huy tối đa hiệu quả số tiền hỗ trợ của Chính phủ. Tổng thống cũng nhấn mạnh lựa chọn tối ưu của Chính phủ là năng lượng sạch, các doanh nghiệp nên tiến hành theo hướng này và vấn đề cơ bản phụ thuộc vào khả năng tạo ra việc làm cho người lao động của doanh nghiệp tư nhân. Chính quyền của ông Obama đang phải đối mặt với khoản thâm hụt ngân sách lên đến 1.417 tỷ USD, chiếm 10% GDP chỉ mười tháng sau khi công bố chương trình kích thích kinh tế trị giá 787 tỷ USD. Đây là mức thâm hụt kỷ lục trong vòng 60 năm qua. Trước khi diễn đàn của Tổng thống khai mạc, Bộ trưởng Tài chính Mỹ T. Geithner đã đưa ra cam kết sẽ giảm thâm hụt ngân sách xuống còn 3% nhằm ổn định tình hình.

Ngày 8/12/2009, Tổng thống Obama đã đưa ra các đề xuất mới trị giá nhiều tỷ USD để tạo thêm nhiều việc làm, khuyến khích các gia đình sử dụng năng lượng một cách hiệu quả hơn, tăng hỗ trợ cho các dự án xây dựng các công trình hạ tầng cơ sở như đường sá, cầu. Đối với các doanh nghiệp nhỏ, Tổng thống cũng đề xuất giảm thuế, miễn thuế lợi tức đối với các khoản đầu tư trong một năm, miễn phí các khoản vay, tạo điều kiện để các ngân hàng đáp ứng mọi nhu cầu vay vốn đến hết năm 2010. Chính phủ có thể đề xuất sử dụng tiền tiết kiệm từ chương trình Giải cứu TARP. Dự luật về tạo việc làm đang được Quốc hội soạn thảo có thể tiêu tốn từ 75 tỷ USD đến 150 tỷ USD và khoản tiền này được trích từ số tiền dành cho chương trình TARP.

Ngày 16/12, Hạ viện Mỹ đã thông qua một dự luật trị giá 155 tỷ USD, nhằm tạo thêm nhiều việc làm, kiềm chế tỷ lệ thất nghiệp đang gia tăng. Dự luật này sẽ cung cấp hơn 48 tỷ USD cho các hoạt động đầu tư vào các cơ sở hạ tầng, giao thông vận tải, làm sạch nguồn nước, sửa chữa nhà cửa trên khắp nước Mỹ; cung cấp gần 27 tỷ USD để hỗ trợ bảo vệ việc làm đối với các ngành nghề như giáo viên, cảnh sát, lính cứu hỏa; cung cấp 79 tỷ USD trợ giúp các gia đình khó khăn do thất nghiệp, giá sinh hoạt tăng và các đối tượng hưởng trợ cấp thất nghiệp được hưởng trong 6 tháng, bảo hiểm y tế cho người thất nghiệp từ 9 đến 15 tháng. Số tiền này sẽ được lấy từ các quỹ dành cho việc giải cứu tài chính đã được Quốc hội thông qua hồi tháng 10/2008, dưới thời Tổng thống G.W. Bush.

3. Vấn đề nhập cư.

Mỹ là đất nước Hợp chúng quốc phát triển và thịnh vượng, là vùng đất đầy hứa hẹn của những người nước ngoài muốn tìm đến để thay đổi cuộc sống. Chính vì vậy, người nhập cư luôn là vấn đề nóng bỏng trong nhiều nhiệm kỳ Tổng thống. Hiện ở Mỹ có hơn 12 triệu người nhập cư bất hợp pháp và hơn một nửa trong số đó là dân Hispanics (những người nói tiếng Tây Ban Nha). Họ là nguồn lao động chân tay chủ yếu trong các công việc như bồi bàn, lái xe tải, giúp việc,... và chịu chấp nhận mức thu nhập thấp nên luôn được các chủ Mỹ thuê. Điều đó khiến nhiều người Mỹ không có việc làm. Những người nhập cư bất hợp pháp này cũng góp phần không nhỏ trong việc gia tăng tình trạng tội phạm xã hội, trốn thuế, đe dọa tới an ninh quốc gia...

Tháng 5/2006, Thượng viện Mỹ đã thông qua dự luật chính về vấn đề nhập cư bằng 62 phiếu thuận và 36 phiếu chống, mở ra cơ hội cho hàng triệu người lao động bất hợp pháp có thể được nhập quốc tịch Mỹ. Chính phủ sẽ mở rộng các chương trình lao động hợp tác, đồng thời thúc đẩy tăng cường an ninh ở vùng biên giới. Tuy vậy, phía Hạ viện lại yêu cầu nước Mỹ phải có những hình phạt nghiêm khắc hơn đối với người nhập cư bất hợp pháp khi họ phạm pháp. Dự luật về nhập cư năm 2007 đề cập đến việc lập hàng rào điện tử ở biên giới Mỹ - Mexico, tăng cường tuần tra biên giới, kéo dài thời gian bảo lãnh, chấm dứt diện đoàn tụ với cha mẹ, anh em khi con cái đã lập gia đình. Tuy nhiên, chính sách nhập cư này lại khiến Mỹ có khả năng đánh mất vị trí của một cường quốc, đánh mất sự thu hút các nhân tài, các chuyên gia, công nhân trong lĩnh vực khoa học kỹ thuật,

công nghệ cao. Ngoài ra, những quy định mới trong việc cấp thị thực cũng gây thiệt hại cho nền kinh tế Mỹ. Chỉ tính riêng khoảng thời gian năm 2002-2004, các công ty Mỹ chịu thiệt hại khoảng 31 tỷ USD, số du khách vào Mỹ năm 2005 cũng giảm 10%. Bên cạnh đó, những quy định về việc tăng lệ phí hồ sơ nhập cư, tăng số lượng câu hỏi kiểm tra trình độ và việc quy định hồ sơ phải gửi qua mạng (online) đã khiến nhiều người nghèo, trình độ tiếng Anh chưa cao, không có máy tính cá nhân sẽ không có cơ hội nhập quốc tịch Mỹ.

Tại thời điểm vận động tranh cử, ông Obama cũng đã đề cập đến những cải cách trong chính sách nhập cư, trong đó có việc hợp thức hóa người nhập cư bất hợp pháp. Đây cũng là nước cờ nhiều Tổng thống trước đó sử dụng để tranh thủ số phiếu của các cộng đồng nhập cư. Sau khi nhậm chức Tổng thống, ông Obama đã có những bước đi đầu tiên trong việc điều chỉnh luật nhập cư bằng việc thúc đẩy Quốc hội Mỹ thông qua dự luật mới. Tuy nhiên, chính sách của ông Obama có nhiều điểm được coi là khắt khe hơn trong việc tập trung điều tra việc tuyển dụng lao động của các công ty. Cảnh sát được phép sử dụng dữ liệu nhập cư của Chính phủ để phát hiện ra người nhập cư bất hợp pháp. Chính sách cải cách nhập cư của Tổng thống Obama được đánh giá cao, và Quốc hội chắc chắn sẽ thông qua những thay đổi trong luật nhập cư mới.

4. Dự luật cải cách chi tiêu, tài chính.

Ngày 13/11/2009, với 57 phiếu thuận và 35 phiếu chống, Thượng viện Mỹ đã thông qua gói dự luật chi tiêu trị giá 1.100 tỷ USD trong năm 2010 (bao gồm khoản ngân sách 447

tỷ USD đã được Hạ viện thông qua và 650 tỷ USD cho các chương trình trợ cấp Liên bang, chương trình hoạt động của Bộ Ngoại giao, Bộ Giáo dục, Bộ Y tế và Dịch vụ con người, cùng một số cơ quan chính phủ khác, 3,9 tỷ USD cho các dự án giúp người Mỹ giữ được nhà trong điều kiện nợ đã quá hạn). Ngày 11/12/2009 với 221 phiếu thuận và 202 phiếu chống, Hạ viện Mỹ đã thông qua dự luật chi tiêu trị giá 447 tỷ USD cho các chương trình của các bộ và cơ quan chính phủ trong năm tài chính 2010. Dự luật này sẽ cấp kinh phí cho dự án của các doanh nghiệp nhỏ trong việc tiếp cận vốn vay, tín dụng đầu tư vào các dự án phát triển cơ sở hạ tầng và năng lượng sạch nhằm tạo thêm việc làm cho người lao động. Bên cạnh đó, dự luật cho phép tăng 10% mức chi phí bình quân cho các chương trình do Quốc hội trực tiếp điều hành, 15% cho các chương trình liên quan tới cựu chiến binh, 5% cho các hoạt động của cơ quan Hàng không vũ trụ Mỹ (NASA) và 7% cho Cục Điều tra Liên bang Mỹ (FBI). Điều đó sẽ cho phép các cơ quan chính phủ tăng cường hoạt động và chi tiêu cho các chương trình ưu tiên của Tổng thống như xây thêm đường xe lửa cao tốc, tăng cường sự giám sát đối với các thị trường tài chính, hỗ trợ các ngành kinh tế, kêu gọi tăng lương cho người lao động tại các cơ quan của Liên bang lên mức bình quân 2%. Với kế hoạch chi tiêu cho năm 2010, Quốc hội Mỹ phải thông qua 12 dự luật chi tiêu để Tổng thống ký ban hành thành luật. Quốc hội Mỹ cũng xem xét việc thông qua dự luật chi tiêu Quốc phòng trị giá 626 tỷ USD, giảm 30% viện trợ cho Iraq, giữ nguyên mức viện trợ cho Pakistan và Afghanistan, cho phép chính phủ chuyển tù nhân bị giam giữ tại Vịnh Guantanamo về Mỹ xét xử.

Cuối tháng 4/2010, với tỷ lệ 57/41 Thượng viện Mỹ đã không có đủ 60 phiếu cần thiết để đưa dự luật cải cách tài chính ra thảo luận tại phiên toàn thể - điều kiện tiên quyết để thúc đẩy và phê chuẩn. Tuy nhiên, 2/3 dân Mỹ đã ủng hộ ông Obama trong việc siết chặt các quy định đối với hoạt động ngân hàng qua hai nội dung chính của dự luật là chính quyền Liên bang sẽ kiểm soát chặt chẽ hơn đối với các khoản cho vay tiêu dùng và việc lập quỹ đóng góp để trang trải chi phí giải thể công ty thua lỗ. Hiện tại, cả hai đảng Cộng hòa và Dân chủ đang tiến hành những phiên thảo luận để sớm đạt được sự thống nhất trong việc đưa dự luật ra phiên toàn thể.

Xã hội Mỹ ngày càng phát triển cùng với nhiều trào lưu, xu hướng mới. Thông qua những chính sách cải cách hiện nay, hy vọng nước Mỹ vẫn khẳng định được vai trò của một cường quốc trên nhiều bình diện: kinh tế, chính trị, văn hóa - xã hội..., một cường quốc được xây dựng và gắn kết từ sự đa sắc tộc, từ tinh thần của dân chủ và tự do ■

Tài liệu tham khảo:

1. Microtrends - Những trào lưu mới trong xã hội Mỹ. (Mark J. Penn, E.K. Zalesne, Nxb Alphabook-Thế giới, 2009).
2. Sức văn hóa Mỹ. (Esther Wanning, Nxb Chính trị quốc gia, 1995).
3. Xã hội và nền văn hóa Mỹ. (Trần Kiệt Hùng, Phạm Thế Châu biên soạn, Nxb Văn hóa Thông tin, 2007).
4. Tôn giáo Mỹ đương đại. (Lưu Bành, Nxb Tôn giáo - Từ điển bách khoa, 2009).
5. Hồ sơ văn hóa Mỹ. (Hữu Ngọc, Nxb Thế giới, 1995).
6. www.cnn.com; www.reuters.com; www.bbc.com; www.news.vnanet.vn
7. Các báo: Tuổi trẻ, Thanh niên, Tiền phong, Pháp luật TP.HCM.

Chú thích:

- 1) Tôn giáo Mỹ đương đại. (Lưu Bành, Nxb Tôn giáo - Từ điển bách khoa, 2009).
- 2) Khẩu hiệu tranh cử của Obama.
- 3); 4) www.cnn.com; www.reuters.com; www.bbc.com; www.news.vnanet.vn. Báo Tuổi trẻ, Thanh niên, Tiền phong, Pháp luật TP.HCM.